

RÅD OG VEJLEDNING VED BRUG AF TOLK

Danmark har i de seneste årtier udviklet sig i retning af et multikulturelt samfund. Der betyder at vi i højere grad får brug for at anvende tolke såvel indenfor det private som det offentlige område. Klar og direkte kommunikation mellem mennesker er en kunst, som naturligvis kan kompliceres ved benyttelse af tolk, såfremt der ikke foreligger en klar kontrakt, såvel for klient, behandler og tolk. I overvejelsen hvorvidt det er nødvendigt at benytte tolk er det vigtigt at være opmærksom på, at en lang række fremmede kulturer udviser et andet høflighedssystem end det typiske danske, f.eks. at nikke og smile og sige: ”Ja, det forstår jeg!” – desværre også ofte, når klienten ikke har forstået, hvad behandleren har udtrykt! Derfor er det nødvendigt at tjekke, om det vi siger også er forstået, f.eks. ved at spørge: ”Hvad er det du har forstået af det jeg har sagt?” Det vil vise sig, at de færreste er i stand til at gengive vores udsagn på en måde som er korrekt. For at undgå misforståelser, der kan få uheldige følger må det tilrådes at benytte tolk, såfremt der foreligger en mistanke om, at en udenlandsk medborger ikke har et tilstrækkeligt kendskab til det danske sprog. Hovedreglen er, at vi hellere må benytte tolk én gang for meget, end én gang for lidt.

TOLKENS SITUATION

Som regel flyder tolkningen frit og ubesværet når vi har vænnet os til at tale til et andet menneske gennem en tolk. Sommetider kan der opstå komplikationer, f.eks. hvis behandleren (institutionen) og tolken ikke opstiller en klar kontrakt for den samtale der skal afvikles. Hvor lang tid har vi til rådighed? Hvad forventer jeg af tolkebistanden?

Tolken er ikke en tolkemaskine – det betyder at behandleren (institutionen) har et naturligt *værtskab*, hvor tolken er gæst i en nærmere defineret sammenhæng. Det er en god ide at bruge nogle minutter på at parterne præsenterer sig overfor hinanden, således at der skabes mulighed for at etablere kontakt. Er kontakten etableret på en god måde, vil tolkesituationen kunne gennemføres med færre eller helt uden komplikationer. Efter afsluttet tolkearbejde er det ligeledes en god ide at bruge lidt tid på at se tilbage på tolkesituationen: ”Hvad fungerede godt? Hvad kunne med fordel ændres til næste gang vi mødes?” Både tolk, behandler og klient får hermed mulighed for at håndtere den næste situation på en bedre måde.

Tolken fungerer som et *talerør* mellem parterne, og skal tolkeetisk være i stand til at bevæge sig i et måske yderst følsomt område uden at lade situationen farve verbalt og nonverbalt af egne tilstande og følelser. Vi betegner det som ” At tolken nulstiller sig selv ”, det betyder at tolken ikke må lade sin oversættelse farve af sympatier eller det modsatte. Tolkenes neutralitet er altså væsentligt. Derfor er det vigtigt at behandleren (institutionen) hjælper tolken til at bevare neutraliteten, det vil sige at undlade at invitere tolken til at udtrykke meninger og synspunkter undervejs i samtalen. Det kan måske føles rart overfor én selv men det er uacceptabelt overfor klienten (patienten/brugeren). I værste fald kan det betyde, at klienten får en (begrundet) mistillid til behandler og/eller tolken.

BEHANDLERENS SITUATION

Behandleren (institutionen) bestiller og indgår kontrakt med tolken. Det er institutionen der suverænt bestemmer hvilken bruger/klient/patient der skal have hjælp af tolk, og hvem den tolk skal være. Opstår der komplikationer er det en fordel at disse tages direkte op i den enkelte situation, uden dog at klienten skal have adgang til at bestemme om der skal tolkes eller ej, eller hvorvidt den aktuelle tolk magter opgaven. Denne beslutning er alene behandlerens. Dette kan naturligvis ske i samråd med tolkecenter og/eller tolk udenfor den aktuelle tolkesituation.

TOLKESITUATIONEN

Tolkning er en flydende og direkte oversættelse mellem de to parter som er samtalens hovedpersoner (bruger/behandler). Tolkebistanden er neutral og forholder sig ikke til samtaleens indhold. Tolken arbejder som en ressourceperson alene som oversætter. Det betyder at den personlige kontakt skal fastholdes mellem klient og behandler. Når behandleren udtrykker sig til sin klient, skal hun eller han have øjenkontakt med sin samtalepartner. Det samme er tilfældet for klienten (brugeren). Det letter tolkningen, at samtalepartnerne sidder i en lige kommunikationslinie overfor hinanden og at øjenkontakten bevares – også når tolken oversætter. Tolken vil udtrykke sig for parterne i første person ental, f.eks. ”Jeg har problemer med...jeg ansøger om...”, osv.

Det er ligeledes væsentligt at samtaleparterne er klar over at tolken oversætter alt, hvad der siges. Udtryk som ”Du skal ikke oversætte det her...” eller ”Synes du ikke at hun/han...” skal helt undgås.